

KRONIKA

INFORMACIJA O DOMAČIH KNJIŽNIH NOVOSTIH

Književnost

Nove knjige, ki jih je predstavila Mladinska knjiga, pomenijo razveseljiv dogodek za domače avtorje in bralce: tolikokrat ponovljene besede o kriznih časih, ko se tržne razmere z zmanjšano kupno močjo kažejo tudi pri založniškem krčenju programov, načelno ne bi smele prizadeti natisov domačih avtorjev; navsezadnje ostaja natis domačih knjig ne glede na nezavidljive okoliščine poglavitna skrb in smisel vedno znova odpirajočega se literarnega prostora. Skupno osvežitev pri zbirki Nova slovenska knjiga predstavlja knjižna oprema z reprodukcijo domačega umetnika na ovojnici – prijetna, saj ustvarja dopolnjujoče sozvočje in estetsko premišljeno dejanje.

*

Maja Vidmar je s svojo drugo pesniško zbirko, *Način vezave*, utrdila mišljenje, da ne gre za popularne pesmi; že s prvencem, *Razdalje telesa*, je pokazala, da njene erotične refleksije najdejo poglobljen pesniški izraz, ki se odmika zunaj orisnosti. To še v večji meri potrjuje zbirka *Način vezave*, kjer z enako senzibilno čutnostjo poetično ubeseduje pesmi, le da s stopnjevano zahtevnostjo za formo, občutja in misel. Senzualna plat njene erotike postane bolj prikrita, kot bi jo nekoliko prevladal poetizirani nadih intelekta, hkrati pa zadrži čustveni opoj. V novi zbirki je manj eksplicitne erotične razvejanosti, pesnici se je (ne)hote priostрила skepsa v novem, poglobljenem odnosu do sveta in osebno barvitega doživljanja. V polarizirajočih razdaljah med ljubeznijo kot ekstazo in smrtjo kot dokončnostjo zemskega življenjskega krožnega toka se pne lok doživljajskih reflek-

sij. Maja Vidmar zna tkati besede v zahtevnejšo metaforo in skozi to v prodirnejšo izpovednost, le mestoma se ji izmuzne kaka ohlapnost, po drugi strani pa zna ujeti v besedo večplastni naboj. Iz pesmi veje težnja po celovitejšem svetu, izkustvena refleksija pa govori o neulovljivosti pričakovanj in nemoči, ki pa ne zdrkne v brezupje. Julijan Miklavčič je opremil knjigo s prilegajočo se vinjeto Jožeta Ciuhe.

*

Četrta pesniška zbirka *Aleksandra Peršolja* ima izhodišče v modernizmu šestdesetih let, le da si je s *Sanjskim mestom* izostril ponekod asketsko skop, zgoščen izraz. Na obrobju njegove lirike odseva kraški svet, trpek humor in grenkoba. Svet se mu kaže kot razbiti subjekt. Razkorak med izsanjanim in trpko razpoznavnim stvarnim se razodeva v nemoči, sestop k objektivizaciji izzvenci grenko, tu je še pričakovanje, a tudi strah. Ljubezen ostaja kot smiselni klic življenja, kot dvigajoči se up, po drugi strani pa sledimo pesnikovemu osmišljenemu iskanju višjih in trajnejših, metafizičnih možnosti, četudi mu dnevna izkušnja skozi poetizirano doživetje govori v zamolklih tonih, o nemoči, razočaranju nad svetom, kakršen je, kjer človeku ostane le pot. Vinjeta spominja na A. Černigoja, a je učinkujoče prilagojeno delo Franca Mačka.

Mik je prvenec *Vide Mokrin-Pauer*, poimenovala ga je kot poezijo med zgodbo in sliko. Tematski krog njenih pesmi je zasidran v diapazonu erotičnih doživljanj in senzualnega predajanja. Preplet naslade v ekstazi se prevesi v praznoto; ko gre za drugačne doživljajske prvine, od morda do doživetja jutra, jeseni idr., pesnica

odseva čutno navzočnost. Njena posebnost v pesniškem ubesedovanju se kaže, ko vnaša pogovorne prvine – ne vedno posrečeno – pa izjemoma z metaforičnim prebliskom nadrealnega, pesnica ni brez ironije in mestoma humorja. V odkrivanju svojega poetičnega sveta je Vida Mokrin-Pauer brez zadržkov odprta in prepletajoča se v poetizaciji in doživljajski realiji. Sanjavnosti se hote odpove in ji je transformirana realija doživetja primarnega pomena. Knjigo je s posluhom opremila Nadja Furlan-Lorbek, pesmi pa sijajno dopolnjuje grafike Božidarja Grabnarja.

*

Kratke zgodbe – ne z oznako short story, brez ožje literarnoteoretične opredelitve – *Igorja Bratoža* bo težje opredeliti, kot smo vajeni pri drugih tekstih, najsi je izrečena pomisel na postmodernizem in na metafikcijo. Zanimanja ne vzbuja toliko ožja literarnoteoretična opredelitev Bratoževih besedil, kar je navsezadnje šele posledica tekstualne analize in opredelitenih možnosti, pač pa besedila sama po sebi. Pisanje Igorja Bratoža se izmika sleherni fabulativnosti in s samosvojo – v slovenskem prostoru – tekstovno posebnostjo govori večplastno. Fantastika seva iz Bratoževih »zgodb« na poseben način. Lahko da se v takih besedilih zrcali avtorjevo navdušenje za Borgesa, celo Queneauja in še koga, a je pristno veselje do poigravanja in paradoksa – ob vsem drugem – zanesljivo Bratoževo, z intelektualnimi vneski in artifiziranimi prebliski vred. Vse drugo, razen pisanja, postane neulovljivo; enosmerne resnice, spoznanja, misli ni, relativizacija je Bratožu edino sprejemljiva. Vneski raznih vrst, od slovanskih do angleških, pa do raznih imen, ki zbuja asociacije, le potencirajo večplastnost ubeseditvene možnosti in intelektualno hotenje v učinku. Knjigo je opremila Nadja Furlan-Lorbek

*

Apokalipsa vsakdanjosti je zadnje besedilo *Vitomila Zupana*, velja za nedokončano in tako, kot je, vzbuja živo zanimanje spričo prej objavljenih knjižnih natisov. Z Apokalipso vsakdanjosti se je Vitomil Zupan predstavil vsaj nekoliko drugače, kot smo to vajeni. Minili so časi junaških gest, preteпов in zaporov, pokončnih drž in kljubesti ter razgaljanja sebe in drugih, pa postavljaških osvajanj in drnca prek ženskih teles, ostala je starost z vse bolj izpraznjenim prizoriščem in jenjajočim vitalizmom. Približevanje molku, v zamiranju dejanja. Ne povsem, ne brez odsevov na prejšnje čase, a vendar. V Apokalipsi vsakdanjosti je ostalo le nekaj tega, kar je bilo prej toliko eksplozivnega v Zupanovem pisanju, knjiga je predvsem anatomija starosti, v tej luči mu svet postaja vse bolj izvotlen, najsi tudi tu ne umanjkuje erotike, a je pridih Tanatosa očitnejši. Kratko spremno besedo k romanu je zapisal Aleš Berger. Ovojno risbo je Božidar Grabnar ekspresivno približal Zupanovemu pisanju.

*

Tri igre *Draga Jančarja* v bistvu nadaljujejo tisto odrsko izpraševanje pisatelja, ki ga je s toliko angažiranostjo in z uspehom odrazil z dramama *Disident Arnož* in njegovi ter *Veliki briljantni valček*. *Drago Jančar* sega namreč v temeljna vprašanja človekovega dejanja, njegovih možnosti in nemožnosti v navzkrižju razmer tukaj in zdaj. Najsi smo pri Jančarju vajeni (psevdo)godovinske preobleke, stoji v ospredju polpreteklost z usodnimi posledicami do zdajšnjega časa ali sedanost, vselej v fokusu zgoščene idejne konfrontacije, kjer avtor izčiščuje prikrite in zakrite tabuje in se takih problemov loteva z etično odgovornostjo in s skalpelom kritičnega razmerja do temeljnih vprašanj bivanjskih možnosti v precepu razmer. Avtor spremne besede Andrej Inkret je *Deдалusa*, *Klemen-tov padeč* in igro *Zalezujoč Godota* imenoval tri tragikomedije. Kakor koli že,

zagotovo ne gre za elizabetinsko navzkrižje tragičnega in komičnega, pri Jančarju je rezko trpka vsebina obarvana, kolikor je, s črnim humorjem, ki bolj zavezuje kot sprošča. Med seboj pa so Jančarjeve novitete zelo različne. Pri *Deđalu* vidimo, da si je drama po notranji zgradbi različna, prikazuje pa graditelja »idealnih zaporov« v luči zmagovite oblasti, pri čemer se avtorju ponuja niz tragičnih prvin in niz črnokomičnih učinkov, ki privedejo do sarkazma. Klementov padec je zasnovan na ozadju življenjepisnih podatkov o alpinistu in filozofu, toda Jančarju je biografija pretveza za izpraševanje o radikalnih filozofskih pogledih na življenje in svet, kjer pa za besedo stoji dejanje. V ospredju je *Klementova ljubezen do Milke in radikalna volja po moči in dejanju*; spor s svetom temelji na subjektivnem odnosu. Klement povsem zavrača vladajoče družbene vrednote in ne pristaja na kakršen koli kompromis z obstoječo družbo. Vzgojo volje – z željo po višjih ciljih – preizkuša v triglavski steni do usodnega padca. Ta smrt ni tragična, je pa posledica celotnega dejanja in misli monomana, saj se je Klement po svoje odpovedal življenju in dal prednost ideji. Zalezujoč Godota je navidez tvegano pisateljsko dejanje Jančarja po znanem Beckettovem besedilu. Seveda je Jančar korenito spremenil namen in pomen svoje dramske zamisli. Tudi pri Jančarju Franc in Jožef le še čakata, tu ni več nikakršnih vizij in utopij, ne slepil, zalezujeta Godota, samozadostno in brez vidnega cilja – kot golo policijsko dejanje, privedeno do nesmisla. A. Inkretova spremna beseda z opombami je več kot opozorilna in kljub odmerjenemu obsegu seže v bistvene sestavine Jančarjevih iger.

Marjan Rožanc se z romanom *Labodova pesem* loteva filozofije ljubezni. Dejansko je motiv ljubezni večstransko prisoten že v njegovih prejšnjih delih, v presečiščih raznih časovnih in starost-

nih razmerij, od tega, da je bila nekoč ljubezen pojmovana kot svet svetosti, pa do polarizacije, ki ni le med spoloma, ampak kot realija v nasprotju med svetostjo in karnalizacijo, kot nemoč uresničitve kot trajnega dejanja in navezanosti. V *Labodovi pesmi* je glavna oseba petdesetletnik, ki najde labodji spev pri 30 let mlajši, z vsem čutnim iskrivim žarom, ko se nazadnje izteče pustolovščina. Umetnik in človek, ljudje, splet življenjskih usod in iskanj, vse v navzkrižju tega, kar prinaša življenje, zlasti čutna plat. Vendar pri Rožancu z nadihom intelektualne vivisekcije erotike, brez slepil in zastiranj. Knjigo je opremil Julijan Miklavčič, naslovna risba je verjetno delo Jožeta Ciuhe.

*

Samo Simčič je doslej opozoril nase zlasti z esejistiko, kjer se radikalno loči od siceršnjih tokov ne zgolj esejistike v sodobni slovenski književnosti, pač pa v miselnem svetu slednje. Zavezanost novodobnim humanističnim idejam govori o pisatelju, ki v razvrednotenem svetu ohranja smisel in namen, pozicija njegovega humanizma ni akademska, še manj zgodovinska, ampak izvira iz osebno pridobljenega prepričanja in izkušnje, oboje je vpeto v sedanji svet, kakršen že je. Od tega do Psomarja in njegovih hlapcev vodi organska vez. Samo Simčič je poimenoval to delo »pravljичni roman za odrasle«. Celotno delo je alegorično filozofsko, vendar z jasno razberljivo asociacijo na sedanji čas in prostor v kvintesenčnem preseku izmanipuliranih ljudi in dejanj, ki usodno razkrivajo polarizacijo, kakršna priliči pravljичni vsebini. Pisatelj spretno uporablja fantazijo, ohranja asociativno sugestijo do stvarnega sveta, v celotno pripoved je vneseno na svoje zasukano kierkegaardsko vprašanje: ali – ali, seveda v pomenškem jedru, kot ga je v romanu zastavil Samo Simčič. Celota se razodeva kot sveža stilizacija, ki izvirno spaja fantazijsko-pravljичno in realno, kar pa ne more

biti sama sebi zadostna oblikovalna možnost, saj je niz simbolov in dejanj vpetih v spoznavno-miselni svet (samo) odgovornega odločanja in s tem odgovornosti; vrednote še ohranjajo življenjske sokove, zato pisatelj posredno ali neposredno osmišlja napore za vse, kar je pozitivno, kar se upre nesvobodi in manipulaciji raznih vrst. Naslovna slika je reprodukcija Jožeta Tisnikarja in daje knjigi poseben ton.

*

Lojze Kovačič se nam v Prahu razodeva na poseben način. Doslej smo ga vajeni kot ustvarjalca modernega romana, ki izhaja iz spominske osnove in temeljite, kritične vivisekcije sebe, časa in razmer v prepletu človeških usod; v naravni luči in z izostrenim pogledom ovlada razmere

in razmerja v splošni klimi in s prepoznavnimi osebami. Tej prekratko izrečeni oznaki ostaja zvest v samoizpovedni nuji, vse drugo pa ima v Prahu drugačno valenco. Še najboljše je to delo označil šestdesetletni pisatelj: dnevnik, zapažanja, reminiscence. Tak splet pisanja pa je kljub videzu heterogenosti živo berljiv, dasi ne gre za naracijo s strnjenimi pomenskimi, raje vsebinsko zaključenimi sklopi. Mestoma je Lojze Kovačič poln jedrnatega spoznanja, ki je najbližje aforistiki. Drugod je živoroden »registrator«, pa spet kritično navzoč opazovalec, brez dlake na jeziku. Po svoje nam odkriva vpogled v svojo literarno delavnico. Za opremo knjige je poskrbel Julijan Miklavčič, ni pa jasno, ali je tudi naslovni ovojni list njegovo delo.

I. Gedrih

Sporočilo bralcem

Radi bi bili izjema, pa nam ne uspeva: tudi pri Sodobnosti moramo prilagoditi ceno posamezne številke in letne naročnine novim inflacijskim razmeram. **Naročnina za prvih sedem (7) števil** – do poletnega premora (januar-julij) – **znaša 52.500 ND** (vsaka posamezna številka torej 7.500, **samo za naročnike**), **cena v prosti prodaji pa znaša 10.000**. Kot vidite, ostajamo še zmerom pri ceni kinovstopnice ali pri pol steklenice srednje dobrega vina. Ostanite nam zvesti, mi smo vam od zmerom in brez pomisleka.

Uredništvo